

- Годишњак Српске кр. академије XXXVIII (1929) 185—95.
 A. Musić, Ljetopis Jugosl. akademije u Zagrebu. 44 (1950/51) 96—100.
 SBL II (1935) 188—9.
 Z. Bizjak, SNLXX (št. 83, 13. 4. 1937) 4.
 Leksikon Minerva, Zagreb 1937, stolp. 941.
 B. Borko, J XVIII (št. 86, 14. 4. 1937) 7 (s sliko).
 T. Debeljak, SLXV (št. 84a, 14. 4. 1937) 3.
 O. Berkopec, Slovanský přehled XXIX (1937) 129—30.
 F. Bezljaj, Razvoj slavistike kod Slovenaca. »Pregled«, Sarajevo 1939, sv. 186—7, knj. XV, god. XIII, str. 340—45.
 F. Bezljaj, LZ LIX (1939) 268—75.
 LAZU I (1938—1942) 69—75 (s celostransko sliko).
 П. М. Петровић, „Свезнање“, Београд 1937, stolp. 1474.
 L. Krakar, Slovenski poročevalci VIII (št. 87, 13. 4. 1947) 2 (s sliko).
 Z. Bizjak, Ljudska pravica VIII (št. 86, 14. 4. 1947) (s sliko).
 B. Havránek, K sedmdesátce R. Nahtigala. Slovanský přehled XXXIII (1947) 471—3.
 V. Burian, Svobodné noviny (Praha, 20. 4. 1947).

Zvonko A. Bizjak

AŠKERČEVA PISMA VIDICU

Slavist dr. Fran Vidic, ki je v dobi narodnoosvobodilne borbe padel kot žrtev fašističnega nasilja, je pripadal Govekarjevi generaciji tako zvanih »novostrujarjev«, ki so se v začetku 90 let prejšnjega stoletja pričeli pojavljati v visokošolski »Vesni«, dokler niso sredi omenjenega desetletja prodrli v »Ljubljanski Zvon« in skušali tam uveljaviti svoja nova naturalistična načela. V tej borbi so novostrujarji kot najradikalnejši pojav našega liberalizma sprejeli Aškerca na svoj ščit; Aškerčevo svobodomiselstvo, njegovo simpatiziranje z realizmom in njegova borba s klerikalizmom jim je bila vzor in opora v boju vse do konca prejšnjega stoletja, dokler je ta boj naraščal in dokler tudi Aškerčevo miselno in pesniško upadanje še ni bilo tako vidno.

Po lastni ustni izjavi z dne 25. novembra 1934 je Vidic Aškerca spoznal v Škalah pri Velenju, kamor ga je šel nekoč obiskat v družbi Marice Nadliškove. Aškerca je bil gostov silno vesel. Kasneje ga je Vidic še večkrat našel v Ljubljani pri Lloyd, tesneje se pa nista zblížala. Vidic je Aškerca sicer prevajal v nemščino, a prevodov ni nikjer objavil. Za »Arbeiterzeitung« je napisal o njem razpravo, ki pa ni izšla.

Aškerčeva korespondenca z Vidicem se v glavnem nanaša na leta, ko je bil Aškerca urednik »Ljubljanskega Zvona« (1900—1902). Vidičeva pisma v Aškerčevi ostalini niso ohranjena. To potrjuje Vidičevo izjavo, da se je Aškerčev odnos do njega v začetku novega stoletja močno ohladil, odkar je Vidic v svojih ocenah boljše pisal o Cankarju in novostrujarjih kot pa o Aškercu.

Aškerčeva pisma Vidicu hrani Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani.

1

Blagorodni gospod dr!

Dovolite, da Vam častitam na pridobitvi doktorskega klobuka!
 Z lepim pozdravom!

A. Aškerca

Velenje, 18. II. 98.

Po izjavi »Slovenskega Naroda« je »suplentom imenovani profesorski kandidat Vidic« promoviral 16. februarja 1898 na dunajskem vseučilišču (SN 14. februarja 1898).

2

Ljubljana, 25. XI. 98.

Čislani gospod doktor!

Hvala Vam lepa za prijazne vrste!

Od »Slovenije« sem bil dobil povabilo že poprej.

Ako se mislijo akademiki spominjati mojih *mislij*, *mojih idej*, ki jih oglašča moje skromno pero — naj bo! Ne morem jim tega braniti. Samo oseba moja naj ostane popolnoma v ozadju.

Častí lakomen namreč jaz nisem prav nič. »Sloveniji« sem tudi že povedal, v čem iščem časti.

Če pridem sám na Dunaj, še pač ne vem. Včasí se odločím za kako pot še le v zadnjem trenutku. In Dunaj ni tako pred pragom — par kilometrov za Ljubljanoj!

Potem so še drugi pomisleki, čeprav bi rad govoril i z Vami, kakor z drugimi prijatelji.

Nemogoče torej ni; obljubiti Vam pa danes ne morem ničesar.

Gosp. Hribar me je že tudi vprašal, če pojdem. On, prě, pojde. Za-me je pa to težje...

Z g. Govekarjem sva res govorila, da spiševa, t. j. da dramatizujeva Tavčarjevega »Tatu«. Pa dosedaj vsaj jaz nisem napisal še ne besede.

Veste, tukajšnjemu občinstvu ugajajo le operete, burke in take stvari. Če se igra kaj dobrega, je gledališče skoro prazno. Je že tako. Velika večina ljudij se hoče dandanes v gledišču samo zabavati — za kaj višjega jim ni.

In med nami Slovenci je filisterstvo precej razširjeno.

Govekar se veliko trudi okoli gledišča. Ima tudi nekaj lepih vspehov pokazati. —

Prave adrese Vaše nisem vedel, za to ne vem, če Vam moje pismo pride v roko, ali ne.

Z vsem spoštovanjem in s prijateljskim pozdravom

Vaš

Aškerc

Dne 6. decembra 1898 je priredilo dunajsko akademsko društvo »Slovenija« svojima najmlajšima častnima članoma Aškercu in ljubljanskemu županu Ivanu Hribarju v veliki dvorani »Slovanske Besede« časten večer. Slavljenca nista bila prisotna. Aškerc je zastopal švedski pisatelj Jensen, ki je na proslavi prebral njegovo pismo. Večer je potekal ob prisotnosti Hrvatov, Čehov, Srbov in Rusov med župančičevimi pesniškimi recitacijami in številnimi govori (Murko, Nachtigal i. dr.). (SN 25. novembra, 13. decembra 1898.)

V svoji laskavi oceni Govekarjevih »Rokovnjačev« Aškerc tudi javno poziva Govekarja k »hvaležnemu delu«, da dramatizira nekatere Tavčarjeve povesti (SN 9. februarja 1899). Še isto leto pa se je lotil Tavčarjevega »Tatu« sam in ga dramatiziral v »Izmajlovu«. (Prim. Marja Boršnik, Aškerc, 1939, 252 s.)

3

Ljubljana, 28. XI. 99.

Blagorodni gospod doktor!

Moje tiskano pismo ste sicer že prejeli; ponavljam pa svojo prošnjo še s tem pismom, da bi bili sotrudnik »Zvona« tudi v novem letu.

S pomočjo gg. sotrudnikov bi rad povzdignil »Zvon« na višino moderne revije.

Vederemo.

Da, seveda, za to je treba primernih spisov. In morebiti imate Vi že kaj takega zrelega v miznici, kar bi sodilo v novi »Zvon«.

Priporočam se Vam z vsem spoštovanjem

udani

A. Aškerc

4

Ljubljana, 7. XII. 99.

Čislani gospod doktor!

Hvala Vam za Vašo obljubo, da boste v kratkem kaj poslali za »Zvon«! Tisti spis o Kopitarju in Vodniku bo čisto dober! Prosim! — Upam pa, da mi pošljete tudi kaj iz *sedanjosti*. Saj je toto zadnje leto — fin de siècle! — našega stoletja tako zanimivo tudi za nas Slovence, če se oziramo na svoj križev pot!

Kak pregled naše književnosti 19. stoletja v markantnih potezah — kako hvaležen predmet!

Konkurzni rok za Prešernov monument traje do 20. decembra t. l.

Načrte in modele bo presojava posebna jury, ki se sestavi iz tukajšnjih inženirjev, pisateljev in umetnikov. Imen še ne vem. Vem pa, da bodo sami svobodomiselnih ljudi v tej komisiji.

Konkurent mora svoje ime priložiti v posebnem kuvertu, na katerem naj zapiše kako *geslo*, ki koresponduje z geslom na modelu ali načrtu...

To je veselo, da pride kar z Dunaja toliko modelov! Kar se pa tiče tistega *nemškega* kiparja, ne vem, kako bo!

V razpisu stoji namreč, kakor Vam je itak znano, da smejo konkurirati samo — *Slovinci!*

Relata refero.

Konkurira dotični Nемеc morebiti lahko, če se pa delo njemu tudi izroči, to je pa druga stvar! Več Vam ne vem povedati! —

Pošljite mi kmalu kak lep spis — če je tudi kratek — morebiti že za *1. št.*

Z odličnim spoštovanjem in s pozdravom

Vaš Aškerc

V komisiji za presojo Prešernovega spomenika so bili poleg Aškerca še sledeči člani: stavbeni svetnik I. Duffé, ces. svetnik I. Franké, pisatelj Fr. Govekar, dež. viš. inženir A. Klinar, drž. viš. inženir A. Pavlin in ravnatelj I. Šubic. (LZ 1900, 135.)

5

Ljubljana 8. 2. 1900

Velecenjeni gospod!

Dovolite, da se Vam zahvalim za Vaše poročilo o drja Kreka knjigi.

Krek me je res na marsikaterih mestih čisto napačno razumel.

In njegovi nazori so večasi naravnost — čudni! Naravnost bedasto pa je, da mi očita celo — posnemanje.

Nachempfinder!

Ne. To pa ne!

Vse je moje! In jaz sem — »Selbtempfinder«!

Ko bi bil »nachempfinder«, bi pač ne bilo vredno, pisati brošure o mojih spisih!

Pa, za slovensko občinstvo, ki me pozna, mi ni, če bo čitalo to Krekovo trditev. Druga pa je, da bodo dobili zdaj po Krekovi krivdi Nemci in še drugi narodi krivo mnenje o meni in o slovenski — književnosti sploh.

»No, saj smo vedeli, da Slovenci tako nimajo nič svojega!« — si bodo lahko mislili!

In to nam škodi.

Ali bi se ne dalo temu pomoči?

Potrebno bi bilo, da se spiše v kakem nemškem literarnem listu (»Zeit«) kaka kritika o Krekovi knjigi in se njegove zmote zavrnejo. Sicer pa bi se poudarilo, kar je *dobrega* na knjigi. To bi jako veliko koristilo — slovenstvu.

Ali bi ne hoteli Vi, gospod doktor, napisati takšen referat n. pr. za »Zeit«?

Mene bi to veselilo in še hvaležen bi Vam bil.

Prosim!

Z odličnim spoštovanjem in s pozdravom!

Aškerc

V svoji knjigi o Aškercu (Anton Aškerc, »Studie mit Übersetzungsproben«. Laibach 1900) govori dr. Gojmir Krek tudi o njegovih socialističnih pesnitvah in ugotavlja, da so monotone, čeprav pestre. Moderna snov je nemoderno obdelana. »Aškerc ist... auf diesem Gebiete, soweit es sich um den Stoff handelt, nur selten originell, meist Epigone, Nachempfinder, was zu beweisen nicht schwer fallen würde.« (Str. 52.)

V svoji oceni te knjige (Aškerc med tujci, SN 30. januarja 1900) Vidic zavrača nekatere neugodne Krekove oznake Aškercu ter odločno ugovarja tudi njegovemu gorenjemu mnenju.

6

Ljubljana, 27. 3. 900

Blagorodni gospod doktor!

Gosp. Furlaniju se zahvaljujem za kritiko o Kukovčevi knjigi! Ker ne vem adrese na tega gospoda, prosim recite mu o prvi priliki, da bom rad sprejemal njegove spise v »Zvon«, samo da mi jih pošlje!

Pa tudi Vi boste menda kaj poslali letos za »Zvon« — ali ne?

Obljubili ste bili...

Z vsem spoštovanjem

Aškerc

Za oceno knjige Vekoslava Kukovca »Uvod v narodno gospodarstvo« je Aškerc najprej 30. januarja 1900 naprosil svojega prijatelja dr. Pavla Turnerja, prepričan, da je knjiga vredna ocene: »Zvon« pač dobiva dosti pesmij, novel in poročil o raznih umetnostih (ki jih pa imamo baš mi Slovenci najmanj!), premalo pa imam na uporabo *znanstvenih spisov*! Človek se navsezadnje tudi preobje teh rozin in slaščic. Vmes bi rad kaj tečnega, treznega! In ravno taka-le trezna, praktična knjiga mi je prav dobrodošla!« (Pismo je ohranjeno med Aškerčevimi pismi Vidicu.) Ocena v Zvonu pa je Furlanijeva in je izšla pod značko -i. (LZ 1900, 234 s.)

Ljubljana 6. 4. 900

Blagorodni gospod doktor!

Ker ste dosedaj ocenjali to knjigo Vi, prosim, da mi ocenite še letos Glaserjevo »knjiž. zgodovino«.

Na par mestih sem naredil v knjigi, ki Vam jo pošiljam v krožnem zavetku, par opazk.

Pri Mahničju se bo treba dalje pomuditi in tega moža postaviti v pravo luč! Pri Ivanu Šubicu ne vé, da je spisal »Elektriko«!

Za »Pavliho« nisem dobil jaz snovij ravno v Carigradu, ali samo v Carigradu...

Toda tega ni treba omenjati; ne spada k stvari.

Pač pa je pozabil na moj feljton, ki je izšel v posebni brošurici — »Izlet v Carigrad«. Bogoslovje je pač preobširno, grozno preobširno!

Tega seveda ni kriv dr. Glaser!

No, jaz bi bil Benkovičeve litanije pristrigel.

Priporočam se!

Z vsem spoštovanjem

A. Aškerc

Vidičeva ocena Glaserjeve »Zgodovine slovenskega slovstva« (LZ 1900, 449 s.) verno upošteva Aškercove pripombe: obširneje obračunava z Mahničem, dodaja k »Pavlihi« gorenji Aškercov komentar, pri čemer omenja tudi »Izlet v Carigrad«, končno pa očita še Benkoviču, ki je temu 2. zvezku 1V. dela Glaserjeve »Zgodovine« dodal svoj pregled našega modroslovja, bogoslovja, cerkvene umetnosti in bibliografije, malenkostnost in nepotrebno dolgozveznost.

Ljubljana 9. 4. 900

Blagorodni gosp. doktor!

Govekar mi je pravil, da se Vam ne ljubi baš pisati ocene o Glaserjevi knjigi.

Razumem, zakaj ne.

Ali jaz ne vem, na koga naj se obrnem!

Knjigo sem poslal rekomandirano. Da [bi] mi jo vračali in da bi jo moral potem jaz spet bogvekam pošiljati — to je pač jako sitno in zamudno.

Saj Vam ni treba veliko pisati, ker zvezka še ni konec.

Ako že absolutno ne bi hoteli pisati ocene Vi, morebiti bi jo napisal gospod dr. Murko.

V tem slučaju bi pač prosil Vas, da bi se Vi sami obrnili na gosp. drja Murkota, da spiše oceno on.

Ker jaz sedaj ne vem, pri čem sem, prosim, da preskrbite kritika Vi, ako Vi sami ne bi hoteli prevzeti té naloge.

Vi tudi veste, do kdaj moram imeti kritiko v rokah.

Z vsem spoštovanjem

Aškerc

P. S: Prosim napišite mi tudi — ali vsaj! — kritiko, tj. poročilo o drja Murka studiji o *Oblaku*.

Knezova knjižnica je nerodno zasnovana, da je beletristika in »Oblak« v eni knjigi. To knjigo imate gotovo tam, zato Vam je ne pošiljam.

A.

O Vidičevi oceni Glaserja prim. opombo k prejšnjemu pismu.
O Murkovi študiji »Dr. Vatroslav Oblak« (Knezova knjižnica 1899) je izšlo v »Zvonu« 1900 le kratko poročilo na str. 520 s. z značko K.

9

Ljubljana 25. V. 00

Blagorodni g. doktor!

Prejel sem Vaš spis za Strossmayerja in ga že zdavnaj izročil v Zagrebu ter dobil tudi kritiko o Glaserjevi zgodovini.

Ta kritika pride pa šele v julijevi številki; za junij je bilo prepozno.

Priporočam se, da spet kaj pošljete za »Zvon« ter ostajem z vsem spoštovanjem

udani

Aškerc

Vidičeva razprava »V hiši slovenskega Mecena« je izšla v spomenici, ki so jo napisali Hrvatje in Slovenci Strossmayerju v spomin ob petdesetletnici njegovega škofovanja pod naslovom »Spomen-cviece iz hrvatskih i slovenskih dubrava«, izd. Matica Hrvatska, Zagreb 1900.

10

Ljubljana, 22. VIII. 900.

Blagorodni g. doktor!

Bil sem na potovanju in zato odgovarjam šele danes.

Hvala lepa za spis, ki ga priobčim čimpreje. — V Vaši kritiki o Glaserju sem *moral* nekaj črtati; ker je bilo prehudo. —

Priporočam se za referat o Elzejevih pismih. Saj je zadnji čas, da se o tej *važni* knjigi kaj piše! — Le obširno! — Nekrolog o Elzeju sem spisal seveda jaz; saj stoji: »A. A.« — Pričakujem za gotovo, da mi pošljete tudi kaj za Prešernovo (decembrsko) številko...

Z vsem spoštovanjem

Aškerc

Aškerc se Vidicu zahvaljuje za članek »Vodnik in Kopitar«, ki se je zanj priporočal že v pismu 7. decembra 1899, a ga je priobčil šele v oktobrski številki »Ljubljanskega Zvona« 1901.

Aškerčev obširni nekrolog »† Dr. Theodor Elze« je izšel v Zvonu 1900, 505 s. O Elzejevih pismih Zvon ni poročal, pač pa je Vidic objavil v decembrski številki (Prešernovem albumu) članek »Prešeren med Nemci« na str. 826 s.

11

Priporočam se Vam in pričakujem za *gotovo*, da mi pošljete kak donesek!
Z lepim pozdravom!

Aškerc

Aškerčev pripis na tiskanem »Pozivu gg. sotrudnikom ,Ljubljanskega Zvona« z dne 1. septembra 1900.

V Ljubljani, dne 26. 9. 1900

Blagorodni gospod doktor!

Priporočam se Vam, da mi za gotovo pošljete tisti spis za *Prešernovo* (decemb.) št., o katerem sva tukaj govorila.

O *nemških* prevodih Prešernovih poezij torej!

Prevajali so ga, kolikor jaz vem: *Penn*, grof *Pace*, *Selak*, *Funtek*, *Samhaber* in še nekateri drugi... *Germovnik* tudi! To najdete, kar Vam ni treba še pravi, gotovo vse v vseučiliški ali dvorni biblioteki.

Kazalo bi govoriti tudi o Prešernovih *originalnih nemških* pesmih.

Do 15. oktobra!

Priporočam se Vam pa tudi, da mi za *bodoči* letnik (1901.) pošljete kak spis ter ostanete sploh stalen naš sotrudnik.

Meni je zelo ležече na tem, da se zberó okoli »Zvona« najboljši naši pisatelji.

Z vsem spoštovanjem in s pozdravom!

Aškerc

P. S: Poleg in vrhu imenovanega themata za 12. št. sem Vam hvaležen seveda tudi za vsako še drugo notico o Pr.

A.

V Ljubljani, dne 13. X. 1900

Blagorodni gospod doktor!

Rok Vam podaljšujem za 10 dni, ker sem prepričan, da svojo obljubo izpolnite.

V »Carnioliji« pogledam in Vam naznamim čimprej.

Tukaj je, žal, malo ljudi, ki bi hoteli — delati.

Knjiga o Strossmayerju še ni izšla. Sedaj se tiska.

Izide z drugimi Matičnimi (hrvaškimi) knjigami vred.

Par korektur sem že dobil. Če pošljejo Vaš rokopis meni, Vam ga pošljem na Dunaj, ali pa porečem Kostrenčiču, naj Vam Vašo korekturo pošlje kar *naravnost* na Dunaj..

Razstava je res *lepo* uspela. Z začetkom smo lahko zadovoljni. —

Prešernova št. »Zvonova« bo, če se mi vse posreči, jako lepa. Bode *ilustrovaná*.

Zato pa je želeli, da bi poslalo prispevkov kolikor mogoče več pisateljev. Številka »Prešernova« bo imela najmanj 6 pol in se bo tiskala na *boljšem* papirju.

Bilo je treba veliko prošenj in vlog in predlogov, predno so mi vse dovolili, kar sem *poglavitno* želel...

Z vsem spoštovanjem

udani

A. Aškerc

P. S. Oprostite grdo pisavo!

Zebe me namreč danes prav pošteno v arhivskem brlogu.

Ivan Kostrenčič (1844—1924), blagajnik Matice Hrvatske (prim. op. k pismu z dne 23. maja 1900).

O razstavi slovenskih upodablajočih umetnikov prim. Aškerčev članek »Prva slovenska umetniška razstava«, LZ 1900, 625, 673.

V Ljubljani, dne 16. X. 1900

Blagorodni gospod doktor!

To-le sem našel ravnokar v licejski knjižnici!

V »Carnioliji« (1842. št. 15.) je »Zgubljena vera«, prevedel *Prešeren sam*; v »Carn.« (1842. str. 98.) Preš. pesem »Bog te obar«! = »Zum Abschied« (pretiškano iz »Illyr. Blatt«), prevedel *Prešeren sám*. Časnik »Blätter aus Krain« ima: 1865, str. 189: Der Wassermann überset. L. Germonik, potem »Rosamunda v Auersperg«. (L. 1871. je izdal Germonik oba prevoda v Gradcu v posebni brošuri.)

»Blätter aus Krain« 1861. str. 22. »Das unverwete Herz« prevedel A. Dimitz. Str. 31. »Verlorener Glaube«, prevedel A. Dimitz. Str. 181: »Zum Andenken Andr. Smolés«, prevedel A. Dimitz.

»Vodnik-Album« ima: »Zu Valentin Vodnik's Gedächtnis« (V spomin Val. Vodniku) Prešernova pesem, prevedel A. Dimitz, in pa »Der Sänger« (»Orglar«) prevedel tudi Dimitz.

To je vse, kar sem mogel najti.

Priporočam se Vam in pričakujem kaj lepega od Vas.

Z vsem spoštovanjem

udani

Aškerc

V Ljubljani, dne 29. X. 1900

Čislani gospod doktor!

Hvala Vam srčna za temeljiti spis!

Prišel je še ob pravem času, dasi se 12. št. že stavi.

Bo jako lepa! Boste videli.

Priporočam se Vam prav toplo za *prihodnje leto*.

Imam sicer še en spis iz Vašega peresa (Kopitar-Vodnik), pa *morate* me stalno podpirati.

»Zvon« razširimo, če bode samo tiskarna privolila. —

Dela črez glavo.

Z vsem spoštovanjem

udani

Aškerc

P. S: Ruski profesor *Korš* mi je na mojo prošnjo tudi poslal članek, in sicer ga je spisal v *slovenskem jeziku*!

O Vidičevih spisih prim. opombi k pismu z dne 22. avgusta 1900.

Fedor E. Korš, Nekaj o tekstu Prešernovih pesmi, Prešernov album, 805.

V Ljubljani, dne 3. XI. 1900

Blagorodni gospod doktor!

Kakor sem Vam že v zadnjem pismu, — v katerem sem se bil zahvalil za Vaš lepi prispevek — povedal, imam gradiva že precej. Dec. št. bo *morala* obsegati *več* pol nego navadno, če hočem vse spraviti v list, kar imam že *pripravljenega* in *obljubljenega*.

Od gospoda drja *Murkota* n. pr. še pričakujem članka..

Zato Vas prosim, da mi dovolite nekatere citate črtati. Drugo, Vaš tekst sam, seveda ostane!

Tisto vmetko mi pošljite in samo dostavite, *kje* naj se postavi; že najdem dotično mesto. 10 separatnih odtiskov Vam dam napraviti; plačali boste menda malenkost za to — samo za papir. Poprašam faktorja.

12. št. se seveda že stavi. *Beletristika* se bo vrstila s članki. Gledé člankov sem se odločil tako, da pridejo najprej na vrsto tisti, ki so bolj *splošne* vsebine; za temi pridejo potem studije o *prevodih* na druge jezike, n. p. Vaša studija. Bode seveda tudi več pesmij, *več novel* — g. Govekar je še ni poslal, a obljubil, — in črtic. Bode kakih *pet novel*. Ruski prof. *Korš* je poslal slovensko pisan članek!

Dr. Greg. Krek je poslal iz Gradca tudi zanimiv prispevek.

Bo vse dobro. Povedal sem Vam tudi že, da imam že pripravljenih 18 *izvirnih clichéjev*.

Stavilo in tiskalo se bo *naglo*, ker *hočem*, da izide št. vsaj do *zadnjega novembra*.

Z vsem spoštovanjem

udani

Aškerc

Dr. Murko v »Prešernovem albumu« ni objavil ničesar, pač pa Fr. Govekar (Mala rokavičarica, PA, 772), Korš (prim. op. pod prejšnjim pismom), dr. Gregor Krek (Prešernova še nenatisnjena pesem in drugo, PA, 747).

17

V Ljubljani, dne 7. XI. 1900

Čislani gospod doktor!

Zaznamoval sem Vam torej tiste citate, ki bi se menda smeli izpustiti.

Ko bi ne bil v zadregi zaradi *prostora*, ne bi ničesar izpuščal — to se razume!

Pričakujem samo še dr. *Murkovega* članka — potem bom moral gledati, kako spravim vse gradivo pod streho.

Pred par dnevi mi je poslal n. pr. dr. Šrepel iz Zagreba dolg članek, ki bo obsegal menda celo polo.

Tudi Alfr. Jensen mi je poslal iz Lunda (Švedija) notic o svojih švedskih prevodih iz Prešerna.

Vidite torej, da sem *prisiljen* Vas prositi da bi *izpustili* nekatere citate.

Ako bi pa na vsak način želeli, da se ta ali druga zaznamovana stvar ipak postavi in tiska, prosim, da samo pripišete ob strani z barvnim svinčnikom: »ostane!«

In vse se zgodi potem točno po Vaši volji. Če hočete, dobite tudi krtačni odtisk. Tistih 10 separat. odtiskov dobite tudi!

Ker bosta zdaj »Zvon« stavila dva stavca, pride Vaš članek kmalu na vrsto in zato prosim, da mi ga vrnete čimprej mogoče — *gotovo pa do nedelje*.

Z odličnim spoštovanjem

udani

Aškerc

Dr. Milivoj Šrepel, Prešernov utjecaj na Stanka Vraza, PA, 818., Alfred Jensen, Prešeren med Švedi, PA, 845.

V Ljubljani, dne 17. XII. 1900

Čislani gospod dóktor!

Ponatiske ste sedaj gotovo že prejeli; faktor mi je rekel, da Vam jih je že poslal.

Hvala za priznanje!

Ker naši ljudje sedaj tako ne čitajo drugega nego politične prepire in pa Chronique scandaleuse, mislim, da bodo Neslovenci više cenili »album«, nego pa Slovenci.

Kdor mora in more zavžiti toliko paprike kakor naša publika, ta ima pokvarjen želodec in ne gutira hrane, kakršno nosi na mizo »Zvon«.

»Ich sag' euch, gebt uns mehr u. immer mehr!«

O Mefisto!

Slovenski filistri so tudi prepričani, da ni nič bolj škodljivega in nesla-nega za naročnike »Zvonove«, nego članki poučne vsebine.

Samo malo lirike, malo romantične novelistike, na koncu pa kaka suho-parna notica o kaki novi knjigi, pa brez daljše ocene, brez razmišljanja!

Nič misliti, ne ozirati se čez meje kranjske dežele: to je parola naših brez-politkarjev.

Kaj nas briga ostali svet!

»Kaj, Vi hočete »Zvonu« razširiti obzorje? Vi hočete iz njega narediti revijo?!

Bog ne daj! To ni za nas! Naj ostane vse pri starem!« Tako mi govorijo tukaj...

Suha resnica!

No, vse eno — pogumno naprej!

Poskusimo še!

Vi pa nam pomagajte!

Vaš članek o Vodniku in Kopitarju pride po novem letu čimprejmože na vrsto.

Z vsem spoštovanjem

Aškerc

P. S! Skoro bi bil pozabil! Tisti nemški prevod Preš. pesmi, ki mi jih [je] poslal na ogled vitez Strahl, leži še pri meni, a jaz Vam ga iz svoje oblasti ne morem poslati. Prosim, pišite o tem g. Karlu vitezu Strahl-u, dež. nadsodišča svetniku v p. v Stari loki, pošta škofja Loka. On naj potem meni naznani, če Vam smem zvezek poslati. Strahl je prijazen gospod. —

Informacije o nemških prevodih Prešerna je Vidic potreboval za svojo izdajo: Fr. Prešeren, Poesien. In deutscher Übertragung gesammelt und herausgegeben von Dr. Fr. Vidic. Sem je sprejel Vidic nemške prevode različnih prevajalcev, kakršne je našel, brez poprave, med njimi tudi prevode E. pl. Strahla, ki so po izjavi dr. Kreka (LZ 1901, 573 s.) od vseh prevodov najslabši.

Ljubljana, dne 10. VII. 1901

Blagorodni g. doktor!

Nemškega »Prešerna«, ki ste mi ga poslali danes, Vam vračam in sem zapisal na paket »retour — nicht angenommen!« zato, ker je natisnjen na tako škandalo-zno grdem makulatur-papirju, da ga ne maram sprejeti v svojo knjižnico.

Exemplar, ki ste ga bili poslali za »Zvon«, pa je bil natisnjen na čisto drugačnem, lepem, solidnem, močnem belem papirju!

Zakaj se je sploh tiskala knjiga na dvojnem papirju? —

Ali ste čitali »Ljubljancanko«, kjer Vas je Funtek hudo kritiziral?

Kritika v »Zvonu« izide avgusta.

Vaš članek »Kopitar in Vodnik« izide gotovo letos.

Te dni izide pri Gabrščeku »Ruska antologija«, nekaj *poskus*, podati rusko poezijo v slovenskih prevodih.

Z vsem spoštovanjem

udani

Aškerc.

Vidic je dal tiskati Prešerna (prim. opombo k prejšnjemu pismu) na dveh vrstah papirja: izdajo na modernejšem papirju je poklonil Aškercu. Ni bil pa samo Aškerc, ki mu ta papir ni bil všeč. Dr. Gojmir Krek piše v oceni te knjige: »Glede ocenjene knjige pa se bojim, da nastane prepir zastran papirja. Ta ga bo smatral kot haut goût najnovejše secesije, drugi pa za preležan papir.« (LZ 1901, 575.) Verjetno pa je na to oceno učinkoval tudi urednik, ki je kasneje, po prejemu Vidičevega odgovora na to pismo, kjer mu ta očitno razlaga kvaliteto papirja (prim. naslednje Aškerčevo pismo z dne 30. julija), skušal nekako opravičiti svojo prenačljeno nevljudnost.

Funtek je pod značko -u- Vidičevo knjigo obširno ocenil v »Laibacher Zeitung« 1901 v vrsti podlistkov od 12. do 19. junija. Po njegovem Prešeren nemškemu občinstvu v tej izdaji ni bil dovolj primerno prikazan. Vidičeva napaka je, da prevodov ni kontroliral, marveč je kar nespremenjene objavil.

20

Ljubljana, dne 30. VII. 1901

Blagородni gosp. doktor!

Okusi so pač različni. Jaz moram reči, da za secesijo nimam okusa, zato tudi ne za secesionistični — papir.

Zastran prevodov iz Prešerna Vam ne morem izreči nikake sodbe, ker me Prešeren v nemščini sploh ne zanima.

V »Zvonu« izide poročilo o Vašem n. Prešernu. Kritik *ne* hvali vseh prevodov, priznava pa, da so nekateri dobri. Odgovoren je kritik sam, a če s kritiko ne boste zadovoljni, nikar se ne jezite na uredništvo.

Ni ga bolj nevhvaležnega dela, nego izdajati tuje duševno blago.

Koliko truda sem imel s Kettejem — in kaj sem imel zato? Podle napade. Tudi z »Rusko antologijo« sem imel ogromno delo — a hvaležen mi ni niti Gabršček.

Prosim, da mi pustite Svoj članek o *Kopitarju* in *Vodniku* za »Zvon«. Saj to naše čitatelje nič ne briga, kaj izhaja v Jagičevem »Archivu«. Za »Zvon« je Vaš članek, ki ga priobčim septembra, ali okt., nov in zanimiv. In gradiva *potrebujem!*

Želim Vam ugodnih počitnic ter bivam z vsem spoštovanjem

udani

Aškerc

V zadnjih pismih se že javlja Aškerčeva zagrenjenost in razdražljivost, ki se stopnjuje od njegove objave Kettejevih poezij in polemike, ki jo je v tej zvezi z njim pričel Cankar. (Prim. Aškerc, 1939, 266 s.) Te svoje nerazpoloženosti

Aškerc ne prikriva tudi napram Vidicu, ki se je v zadnjih ocenah in pregledih o slovenskem slovstvu po hrvatskem in češkem časopisu s svojimi simpatijami vse bolj nagibal k »moderni« (prim. Aškerc, 1939, 279).

Kakor Funtek v »Laibacher Zeitung« tudi dr. Gojmir Krek v svoji oceni Vidičevega Prešerna v glavnem odklanja (LZ 1901, 572 s.).

Vidic je postal nestrpen tudi zaradi tega, ker je Aškerc tako odlašal z objavo njegovega članka o Kopitarju in Vodniku (prim. op. k Aškerčevemu pismu z dne 22. avgusta 1900). Očividno ga je zahteval nazaj z izgovorom, da se iste snovi dotika tudi v razpravi v Jagičevem Arhivu (Valentin Vodnik, der erste slovenische Dichter, von Fr. Vidic, Archiv für slavische Philologie, 1901, 386; 1902, 74).

Ljubljana, dne 14. II. 1902

Blagorodni g. doktor!

Tisto je res zanimivo, da ima Reinick nekaj podobnega v svoji »Ablösung«-i, kakor jaz v »Poslednji straži«. Kak naivnež bi takoj mislil na — plagiat. Meni je bilo ime Reinick dozdej popolnoma neznano; šele iz Vašega pisma sem izvedel njegovo ime in njegovo pesem. Nemške poezije sploh več ne čitam.

A kdor je filozof in psycholog, uvidi takoj, da je čisto naravno, da se dva, ki obdelujeta isto snov, morata v nekaterih momentih dotikati. Snov leži takorekoč na dlani. Meni je prišla na misel ideja, ko sem enkrat videl po zimi vojaka na straži pred neko vojašnico...

Urednik je uboga para! Najboljše bi bilo, ko bi človek vse sám kritiziral! Jaz sem prepričan, da je Vaš nemški Prešeren vobče dober in da ugaja svojemu namenu: seznaniti Nemce s Prešernovo poezijo. Moje privatno mnenje je pa tudi, da so nekatere pesmi Pr. prelokalnega pomena in premalo občečloveške, da bi jih bilo absolutno potrebno prevajati na nemški jezik. Kar zanima nas Slovence, vse to *ne more* zanimati Nemcev. Jaz bi dal ponemčiti samo kako tretjino vsega Prešerna.

Kaj sem hotel reči?

Da, meni je žal, če Vas je dr. Krek neugodno ocenil. Veseli me, če so nemški kritiki (dr. Kraus v »Zeit«) Vašo knjigo pohvalili. —

Novega v literaturi pri nas ni nič posebnega, — česar ne bi že itak vedeli iz »Zvona«. Čujem, da se tiska Gregorčič N° 3., potem župančič, nekaj Cankarjevega (neka drama) tudi Jesenkove pesmi (izbrane) bi bilo dobro izdati, kakor sem omenil v nekrologu.

Ruska antologija se baje jako dobro prodaje, kakor mi pravi Schwentner.

Kar pa delajo nekateri ljudje, da vlačijo svoje privatne »amores« v javnost, to presega vse meje! Nekateri ljudje nimajo ne iskre omike in dostojnosti.

Naše javne kulturno-narodne razmere se shujšavajo od leta do leta.

Pada »trdnjava« za trdnjavo. V Ljubljani pa se kepajo klerikalci in liberalci z blatom.

Celje...

To govori cele knjige. To je takov »memento« našim politikom, da kar grmi v ušesa, ali tudi »Celje« jih ne poboljša.

Najhujše je to, da naši Kranjci ne čutijo, da so sami ravno v taki nevarnosti kakor Korošci in Štajerci!

Niti v Ljubljani ne *ene* slov. srednje šole!

Človek bi obupal, ali jaz sám ne obupavam, ker slutim, da nastopi kmalu nova generacija, ki se bo bolj zavedala svoje narodnosti. Tolažim se, da je pot do napredka in svobode trnjeva.

Da ne klonem duhom, študiram zgodovino bolgarske vstaje — po bolg. izvirmikih.

To je tragedija, to je epopeja, vredna — Homerja!...

Spišite mi kaj *aktualnega* za »Zvon«! Naznanil sem Vas med sotrudniki, ker se zanašam, da mi res pošljete kaj za tekoči letnik.

Z vsem spoštovanjem in pozdravom!

Aškerc

Aškerc ima v mislih Cankarjevo dramo »Kralj na Betajnovi«, ki je izšla spomladi 1902. Zupančič v tem letu ni natisnil nobene svoje zbirke, sodeloval pa je pri almanahu »Na novih potih«. Pesmi Dragotina Jesenka, napovedane za božič 1904 (LZ 1904, 630), so izšle šele 1905.

V zvezi s Celjem je Aškerc objavil v marčni številki »Zvona« aktualen, borbena članek »Celjska utrakvistna gimnazija«, ki je imel za posledico prelom s kompromisarskim »Slovenskim Narodom« in gospodarjem »Ljubljanskega Zvona« Tavčarjem, zaradi česar je bil konec leta 1902 prisiljen odstopiti od »Zvonovega« uredništva. (Prim. Aškerc, 1939, 315 s.)

V zvezi s študijem bolgarske zgodovine je pričel Aškerc z januarsko številko »Ljubljanskega Zvona« objavljati »Rapsodije bolgarskega goslarja. Slike iz zgodovine bolgarske vstaje«.

Marja Boršnik

GROHAR CANKARJU

Groharja in Cankarja ni vezalo tesnejše prijateljstvo, a v Cankarjevi zapuščini sta vendar ohranjena dva drobna spomina na njun osebni odnos.

Ko je Grohar 1895. prvič prišel na Dunaj, da opravi sprejemni izpit za slikarsko akademijo, ki ga pa ni sprejela, Cankarja še ni bilo tam; on je isto leto padel pri maturi na ljubljanski realki. Ker je čutil potrebo po spodbudnejši umetniški okolici, kot jo je imel doma, se je Grohar 1903. zopet odpravil na Dunaj in se je tam kmalu seznanil s Cankarjem, ki je tedaj že četrto leto stanoval v Ottakringu. Grohar je živel na Dunaju silno bedno; Cankar piše o tem Schwentnerju 8. avgusta 1903: »Tukaj je zdaj slikar Grohar in hudo pilhari.« Edina opora mu je bila hiša Etbina Kristana, ki je tedaj delal v uredništvu strokovnega lista »Der Eisenbahner«. Spomin tedanjega Groharjevega stradanja in trpljenja v tujem mestu so Cankarjeve »črtice«, napisane 1914. (v CZS XIX, 235 v opombah pomotoma imenovane »Menice«), ter »Jutranji gost«, nastal okr. 1915.

Spočetka Cankar Groharja kot slikarja ni imel bogve kaj v čislih, kakor tudi ostalih slovenskih slikarjev ne; ni jih poznal. To je odkrito izpovedal v svojem poročilu (12. aprila 1904.) o slovenski umetnostni razstavi na Dunaju: »Jaz sem imel o slovenskih umetnikih in o slovenski umetnosti precej nizke pojme. Živel sem namreč na tujem in tako nisem poznal prav do poslednjega časa razen ene same Veselove slike prav nobenega proizvoda slovenske obrazujoče umetnosti, posebno pa nobenega takega, ki bi ga mogel imenovati umetvor.« Tudi potem, ko je nekaj mesecev pred razstavo obiskal Groharja v njegovem »tedanjem temnem, dolgočasnem, slabo razsvetljenem ateljeju« in videl tam njegovo veliko »Pomlad«, to toplino in svežega klitja polno sliko, ki je danes obledela, kakor usehla spravljen v Nar. galeriji, ni tedaj »napravila nanj posebnega vtisa«. Bilo je treba, da se vsi mladi slovenski slikarji zberejo v skupni razstavi in da dunajska kritika izreče svojo pohvalno besedo, preden se so Slovenci docela zavedeli umetniške pomembnosti dela svojih impresionistov.

Ko se je 25. februarja 1904. odprla v Miethkejevem salonu slovenska razstava, ki je Grohar v imenu slovenskih umetnikov vodil priprave zanjo in jo pomagal urediti, je Cankar ni šel takoj gledat, a se je 1. marca, potem ko so dunajski časopisi ugodno pisali o njej, ponudil Bambergu, da napiše poročilo